

Vlaams-Brabant

Als derde in de provinciereeks is het de beurt aan Vlaams-Brabant. Het verhaal van een — op het vlak van veeteelt — kleine maar betekenisvolle provincie door het rijke fokkerijverleden met het witblauwe ras.

Vlaams-Brabant kende op verschillende vlakken tal van herstructureringen en evoluties. De splitsing van Brabant in een Waals en Vlaams gedeelte in de loop van de jaren tachtig en de selectie met het witblauwe ras zijn er tekenend voor het veeteeltgebeuren. Het beeld van een provincie die zich, omwille van de lagere activiteiten op het gebied van de veehouderij, wel vaker in de verdrukking voelt.

Taal en geografie

Organisatorisch kende Vlaams-Brabant heel wat veranderingen. Met de herstructurering in 1971 werd het aantal veeteeltgewesten per arrondissement in de provincie Brabant gereduceerd tot drie. Naast het arrondissement Nijvel aan Franstalige zijde bestond ook het Leuvens (Hageland) en het Brussels gewest (Pajottenland). Drie totaal verschillende gebieden die enerzijds door het taalverschil en anderzijds door hun geografische ligging totaal verscheiden en gescheiden waren. Willy Van Acker, veehouder met witblauwe dubbeldoelkoeien en tot voor kort actief binnen de provinciale structuren, herinnert zich de problematiek van het verleden: 'Brabant was altijd al een moeilijke provincie. Het bestaan van drie totaal verschillende en onafhankelijke gewesten met daarnaast het taalverschil bracht wel vaker discussies met zich mee. Zo vooruitgang boeken op het vlak van de veeteelt was uiterst moeilijk. In die zin was de uiteindelijke splitsing van Brabant in een Vlaams en Waals gedeelte een goede zaak.'

De reorganisatie eind jaren tachtig zorgde voor de oprichting van twee onafhankelijke provinciale veeteeltverenigingen, een voor Waals- en een voor Vlaams-Brabant met de zetel van de veeteeltvereniging voor deze laatste in Leefdaal. Toen vier jaar later opnieuw sprake was van een herstructurering — dit keer een fusie in plaats van een scheiding — werd met enige twijfel gereageerd in de provinciale structuren. 'Onze leden stonden weigerachtig tegenover de aankomende reorganisatie', klinkt het bij Van Acker. 'We waren slechts sinds kort apart en moesten op dat moment opnieuw samengaan met de andere provincies. Bovendien waren we tegen die tijd pas echt goed van start gegaan met de veeteeltactiviteiten, zowel in de melkcontrole als in de fokkerij. Om dan al opnieuw te fusioneren, dat lag zwaar in Vlaams-Brabant.'

Vlaams-Brabant in cijfers

Melkkoeien in 2002: 21.226
Totaal aantal leden: 986
Melkcontrolekoeien in 2001: 8279
Aantal leden melkcontrole: 177
Aantal leden vleesvee: 723

Gemiddelde 305-dagenproductie 2001:
46 305 6420 3,99 3,29
Hoogste bedrijf 2001:
Daniël Terrijn, Boogaarden
56 3.10 333 11.914 3,67 3,23 822
Hoogste producente 2001:
Felly (v. Dandy), Daniël Terrijn, Boogaarden
4.07 387 16.004 4.37 3.27 1223
Hoogstgepunte koe 2001:
Perbleu (v. Norriellake), 90 punten, van Daniël Terrijn, Boogaarden

Wel vaker ligt de geringe vertegenwoordiging uit de provincie Vlaams-Brabant binnen de VRV-structuren aan de basis van discussie, vooral omdat deze provincie tot het oorspronggebied van het witblauwe ras behoort. 'Oorspronkelijk lag het procentueel aandeel witblauwen aan Vlaamse zijde het hoogst in de provincie Vlaams-Brabant. Met de komst van het melkquotum nam het aantal witblauwen in de overige provincies sterk toe waardoor de inspraak van deze veehouders werd verhoogd', geeft Van Acker aan. 'Door de keuze voor vertegenwoordigers volgens de veeteeltactiviteiten van elke provincie zetelen nog maar weinig Brabanders binnen de VRV-structuren.'

Het voormalige Vlaams-Brabantse veeteeltcentrum in Leefdaal

Van dubbeldoel naar vleesras
Naast de sterke evolutie op organisatorisch vlak kenden de plaatselijke veeteelt-

Het witblauwras van Midden- en Hoog-België

Naast het roodbontgebied in het noordoosten bestond het oorspronkelijke veebestand in Vlaams-Brabant hoofdzakelijk uit witblauwe dieren. Net zoals in de overige provincies was het verspreidingsgebied er door de overheidsinstanties vastgelegd en op die manier beperkt tot de zuidelijke provincies van België. De eerste signalering van witblauwen dateert van het einde van de negentiende eeuw. Toen vond men in het centrum van België het zogenaamde 'blauwe vee' dat resulteerde uit de kruising van het plaatselijke melkras met Durhamvee. Terwijl de invloed van de Durham naar voren kwam in de uitwendige bouw van de dieren, bezat dit gekruiste vee eveneens interessante melkeigenschappen, overgeërfd van het plaatselijke ras.

Pas vanaf het begin van de twintigste eeuw startte de selectie binnen het witblauwe ras. Zo streefden de fokkers naar een tweeledig type dat melk en vlees zoveel mogelijk combineerde. Het bijna klassieke benige melktype en het zogenaamde 'gedraaide' type vormden de uitersten en werden consequent gemeden. De eerste vanwege economische redenen, de tweede door de afkalffproblemen. Na de Eerste Wereldoorlog kwam de veeteelt op een belangrijk keerpunt. De tot dan toe beoefende massale selectie maakte plaats voor een meer wetenschappelijke werkwijze die

Eura ter Vaeren, nationaal kampioene dubbeldoel te Brussel in 2000 en 2002

door de overheid werd gestimuleerd. De oprichting van de veekweeksyndicaten, het bijhouden van stamboeken en de oprichting van melkcontrole vormden daarbij handige werkinstrumenten. Tijdens deze periode werd ook het standaardtype van het witblauwe ras vastgelegd, rekening houdend met het bestaande vee en de toenmalige economische eisen. Vanaf 1950 evolueerde de fokkerij langzamerhand naar een meer gespierd dier. De toename van het vleesverbruik door consumenten die steeds veeleisender werden, zorgde voor een stijgende vraag naar kwaliteitsslachtvee. De ont-

wikkeling van de kunstmatige inseminatie werkte deze evolutie in de hand. Ook in de jaren zestig en zeventig was de economie leidend voor de selectie. De komst van de keizersnede liet toe de sterk gespierde runderen voor de veeteelt te behouden zodat de fokkerij meer dan ooit tevoren de vleesrichting volgde. Een evolutie die tegenwoordig resulteert in een witblauwpopulatie met dieren van het zuivere vleesras naast een beperkt veestbestand van het oorspronkelijke dubbeldoelras.

structuren een complete ommekeer in de fokkerij. Waar men lange tijd was blijven ijveren om het witblauwdubbeldoel als een echt tweeledig ras te behouden, startte in de loop van de jaren zeventig een streven naar steeds meer beveleesde dieren. Enigszins lachend illustreert Van Ac-

ker: 'Er is nog een tijd geweest dat ingevoerde stieren die te dik en dus te sterk beveleesd waren, niet mochten worden ingeschreven in het stamboek.' De komst van de keizersnede werkte de evolutie in vleesrichting later sterk in de hand. Voor deelname aan allerlei veeteeltacti-

viteiten moesten veehouders vroeger voor hun dieren naast een inschrijvingsbewijs over de nodige bewijzen over de melkproductie beschikken. Een bindende reglementering om de fokkerij richting het melktype te blijven stimuleren. De witblauwfokkers aan Waalse kant kenden op dat vlak altijd meer en veel hogere concurrentiekracht tegenover de veehouders aan Vlaamse zijde. 'Na enige tijd kwam de melkcontrole voor deze dieren ter discussie', vertelt Van Acker. 'Uiteindelijk is in Ciney beslist om voor de vleesdieren geen melkcontrole meer te verplichten. Die beslissing zorgde ervoor dat de vleeswaarde van de dieren er langzamerhand op vooruit ging, terwijl de

Herstructureringen en de ommekeer in het fokkerijbeleid typeren de veeteelt in Vlaams-Brabant

Vlaams-Brabant in beeld

Bedrijf van Yves Vankelecom combineert melkvee met akkerbouw

Gelegen op de top van een heuvel in het glooiende landschap van het Hageland, is het melkveebedrijf van Yves Vankelecom (42) en Maria Tollet (43) vanaf grote afstand zichtbaar. Zoals de meeste in de streek is ook dit landbouwbedrijf gemengd. Naast de melkveestapel van 120 stuks, samen goed voor een 305-dagenproductie van 9191 kg melk met 3,80 % vet en 3,33 % eiwit, beschikt het bedrijf in totaal over ongeveer 85 hectare leemgronden.

Ondanks dit ruime areaal bestaat slechts vijf hectare op het bedrijf van Vankelecom uit blijvende weiden. Om toch voldoende kuilgras voor het vee te voorzien, wordt jaarlijks ongeveer 25 hectare Italiëans raaigras als tussenteelt ingezaaid. Na de eerste snede maakt de graszode vervolgens plaats voor maïs. 'Onze koeien krijgen vanaf 15 mei tot 1 september een beetje beweiding. Enkel overdag lopen ze dan buiten', geeft de veehouder aan. Aan het jaarrond op stal houden van de melkkoeien is Vankelecom voorlopig nog niet begonnen.

Naast gras en maïs bevat het teeltplan nog andere gewassen zoals suikerbieten, tarwe, spinazie en wortelen. Deze laatste twee worden dit jaar voor de eerste keer geteeld, ter vervanging van een deel van het graanareaal, deels om een goede teeltrotatie te kunnen blijven garanderen maar vooral om economische redenen.

Yves Vankelecom: 'Zonder goede benen gaat het niet'

Bovendien verwerkt Vankelecom om diezelfde reden de helft van de geteelde granen op het eigen bedrijf. 'Het graan dienen we geplet toe aan onze koeien. Zo krijg je uit je eigen producten een goedkoop krachtvoer', klinkt het logisch. Als gevolg van deze eigen ruwvoederwinning is het rantsoen voor de melkveestapel sterk gevarieerd. Naast de traditionele producten zoals maïs, gras en granen krijgen de koeien nog persulp, bierbostel of draf, soja en koolzaadschroot voorgeschoteld. Dat alles gemengd met wat graszaadhooi. 'Om het rantsoen ondanks het lage grasaandeel toch van voldoende structuur te voorzien', luidt daarbij de verklaring. Ook de toevoeging van bierbostel in het rantsoen heeft een logische reden. 'Draf wordt hier al

meer dan twintig jaar toegevoegd', vertelt Vankelecom, verwijzend naar de nabijgelegen brouwerij van Hoegaarden. 'Ik zou niet weten hoe het zou zijn als ik opnieuw zonder draf begin te werken.'

Onder de koeien lopen momenteel verschillende dochters van Celsius, Jabot, Sunny Boy en Cash. Daarnaast komen Ronald, Basar, Boudewijn en Addison veelvuldig in de afstammingsgegevens van de vaarzen voor, terwijl bij het jongvee vooral sprake is van Steven, Addison, Jesther en Manat. Tegenwoordig insemineert Vankelecom met rietjes van Jocko Besne, Demand, Jesther, Sinatra, Lorenzo en zelfs nog de laatste van Bruce. Een wisselend inseminatielijstje, waarbij ook oudgediende Lord Lily opduikt. 'In het begin durfde ik Lord Lily niet te gebruiken. Zijn proefstierdochters leken me eerst te licht. Omdat ze in de tweede lactatie sterk uitzwaarden, ben ik hem toch gaan inzetten.' Bij de inseminatie van zijn dieren streeft de veehouder zoveel mogelijk naar wintermelk. Het afkalfpatroon vertoont daardoor een piek van augustus tot januari.

Bij de omschrijving van zijn fokdoel noemt Vankelecom benen consequent op de eerste plaats. Onder het motto 'zonder goede benen gaat het niet' krijgt dit kenmerk de voorkeur boven de overige selectiekenmerken waartoe onder andere uierkenmerken, melkproductie en gehalten behoren. Sunny Boydochter Topindex 6221, destijds gekocht van Wim Krabbenborg, de fokker van Redford x Martinus, kan in dat kader als grote voorbeeld voor de fokkerij op zijn bedrijf genoemd worden. De productie van deze elfjarige overschrijft binnenkort de 100.000 kg melk. Toch staat ze er nog steeds even sterk en wilskrachtig voor. Met een nakomelingenbestand dat ondertussen over de vijftig reikt, groeide deze koe, dankzij spoelingen met onder andere Mason, Brock, Addison en Fatal, uit tot de belangrijkste stammoeder op het bedrijf.

Ook op keuringen in de provincie is Vankelecom lang geen onbekende. Maar dat pad heeft hij volledig verlaten. 'Er gaat veel tijd inzitten om deel te kunnen nemen. Die voorbereidingen vergen veel extra werk', haalt Vankelecom aan. 'Vroeger zijn we wel vaker naar gewestelijke prijskampen geweest. Zelfs in Brussel namen we al een paar keer deel.'

Propje (v. Lord Lily). Productie: 2,11 305 10.156 3,96 3,46 LW 118

Radar van Terbeck, een van de fokstieren uit Elsa du Chenia

Het plaatselijke veebestand van de provincie Vlaams-Brabant bestaat naast de melkkoeien na al die jaren nog steeds hoofdzakelijk uit witblauwen, tegenwoordig meestal van het vleesras. Al van oudsher bevindt zich een harde kern van witblauwfokkers in de streek van Tienen en Glabbeek.

Een van de fokstieren van het witblauwe ras, afkomstig uit deze provincie en veelbetekend voor de fokkerij binnen het vleesras, is Galopeurzoon Radar van Terbeck. Ook op keuringen en diverse shows komt deze stier met de regelmaat van de klok in beeld. Als zoon van de Waalse fokkoe Elsa du Chenia werd Radar gefokt op het bedrijf van Terbeck in het Vlaams-Brabantse Kersbeek-Miskom op het bedrijf van Guy en Lutgard Roggen-Schotsmans. Hun bedrijf was een van de eerste witblauwbedrijven in Vlaanderen, in 1958 al behaalde vader Willy Schotsmans een 1a-prijs op de Nationale Prijskamp te Brussel. Naast de fokstier Radar zijn in de loop van de jaren nog verschillende andere stieren afkomstig van dit fokbedrijf doorgebroken. Zo vertrokken Diabolo (v. Bison) en Osborne (v. Diabolo) naar de Waalse KI-organisatie Linalux, terwijl Drama (v. Dandy) en Opkapi (v.

De luxueus bespierde Radar van Terbeck

Fausto) net als Radar in het KI-station van Haliba terecht kwamen. De nafok van Radar mag er best wezen: sterk bespierd in voor- en achterhand en van het goede type. De iets mindere hak van zijn moeder Elsa vererft hij wel door, maar anderzijds ook de breedte en correcte staartim-

plant van zijn vader Galopeur. Zijn nazaten worden met de jaren steeds beter. Een ander belangrijk kenmerk van deze stier is dat de uitval tussen de kalveren zeer gering is. Jammer genoeg behoorde ook deze stier tot de slachtoffers van de IBR-besmetting in Mons.

Paul Van Cutsem: 'De komst van het quotum versnelde de evolutie binnen de fokkerij'

melkeigenschappen een terugval kenden. Op een gegeven moment was er echter nog slechts sprake van een melkproductie van ongeveer 3000 liter per koe per jaar. Zo was het toen niet meer rendabel om nog dergelijke koeien te melken. Als gevolg daarvan werd massaal overgeschakeld op melkrassen.'

Ook de komst van het melkquotum begin jaren tachtig werkte de achteruitgang van de dubbeldoelpopulatie sterk in de hand. 'Veehouders met dubbeldoeldieren konden met die koeien voldoende melk pro-

duceren voor hun quotum. Om toch een meerwaarde uit hun dieren te halen, kruisten ze in voor een maximale vleeswaarde. Daardoor werd te weinig doorgefokt op melk, waardoor stilaan een achteruitgang van het dubbeldoel plaatsvond', haalt Van Acker aan als reden voor de daling van de dubbeldoelpopulatie in de loop van de jaren tachtig.

Datzelfde onderstreept ook Paul Van Cutsem, oud-voorzitter van de provinciale veeteeltvereniging: 'Vanaf het moment dat het melkquotum er kwam, werd mij duidelijk dat er weinig kans was voor het dubbeldoelras om te overleven. Het quotum heeft de evolutie binnen de fokkerij in sterke mate versneld.' In de steeds meer gespecialiseerde bedrijven paste het dubbeldoel steeds minder met als gevolg dat veehouders massaal overstapten op de typische melkrassen. 'Door de hogere vleesprijs was toen ook het zuivere vleesras erg in trek. De vrijkomende dierplaatsen, door de verdere specialisatie van de melkveetak op de landbouwbedrijven, werden ingevuld met Belgische blauwen, een evolutie die zich in heel Vlaanderen doorzette. Het vleesvee kwam dus samen met het melkvee op in Vlaanderen.'

Willy Van Acker: 'Splitsing van Brabant was een goede zaak voor de fokkerij in onze provincie'

In de loop van de jaren negentig daalde de populatie verder. De meeste rake klappen kreeg het dubbeldoel echter met de daling van de vleesprijs begin jaren negentig. Toch is ook nu nog een aantal veehouders met het witblauwdubbeldoel actief. Van Acker: 'De populatie van de dubbeldoelkoeien kent de laatste jaren een stabilisatie. Ook de productie blijft tegenwoordig constant.'

Annelies Debergh